

Kafkasya

Adaletin Yerini Bulması İçin: HOCALI SOYKIRIMI

26.02.2011 - [Araz Aslanlı-Nabat Karahanova](#)

Hocalı Soykırımı konusunda adaletin yerini bulması için neler yapılmalıdır?

HOCALI SOYKIRIMI'na yönelik faaliyetler mutlaka belirli bir sistematığe sahip olmalıdır.

Faaliyetlerin içe ve dışa dönük iki önemli boyutu olmalıdır.

20. yüzyılın bölgedeki en büyük katliamlarından birisinin gerçekleştirildiği Hocalı kenti, 7000 nüfusu, Karabağ bölgesindeki mevcut tek hava alanına sahip olması ve demiryolunun da buradan geçmesi nedenleriyle stratejik öneme sahipti. 19 yıl önce, 25-26 Şubat 1992 tarihlerinde, Ermenistan ordusu Hankendi`ndeki 366 sayılı Rus tank birliyinin de desteği ile Azerbaycan yukarı Karabağ bölgesindeki Hocalı kentinde sivil, kadın, çocuk, yaşlı ayrımı yapmadan 613 kişiyi en ağır işknecele uygulayarak soykırımı tabi tutmuştur. Katledilenlerin 83'ü çocuk, 106'sı kadın ve 70'i ise yaşlıydı. SOYKIRIM olayı sırasında 8 aile tamamen yok edilmiştir. Bu katliamdan toplam 487 kişi ağır yaralı olarak kurtulmuştur. 1275 kişi ise rehin alınmış, 150 kişi ise kaybolmuştur. 26 çocuk tamamen, 130 çocuk ise kısmen öksüz kalmıştır. Kuşatma altındaki insanların çoğu acımasız yöntemlerle öldürülmüş, uluslararası kuruluşlar ve dünya medyası olayı insanlık dramı olarak nitelendirmiştir.

HOCALI SOYKIRIMI uluslararası hukuki antlaşmaların - Cenevre Sözleşmesi, İnsan Hakları Beyannamesi, Sivil ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ateşkes Zamanında ve Askeri Çatışmalar Zamanı Kadın ve Çocukların Korunması Beyannamesi ve BM 'Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alan "milli, etnik, ırki veya dini bir grubu kısmen veya tamamen imha etme" biçiminde tanımlanan Jenosit/Soykırım kavramı ile tamamen örtüşmektedir. Hocalı'da yapılan toplu katliam BM Soykırım Anlaşmasında Soykırımı düzenleyen 2. maddenin a) bendinde yer alan "bir grubun üyelerinin katledilmesi" ve b) bendinde yer alan "grup üyelerinin bedeni ve akli açıdan ciddi biçimde zarar verilmesi" koşulları ile birebir uyumaktadır.

Adaletin Tecellisi İçin

Uluslararası hukuk açısından SOYKIRIM olduğu tartışma götürmeyecek biçimde ortada olan HOCALI'da yaşananlar için yapılacak çok iş var. Kuşkusuz ki, bunların en önemlisi adaletin tescili ve yerini bulmasıdır. Günümüze kadarki süreçte adaletin yerini bulması, HOCALI SOYKIRIMI'nın tanınması, suçluların cezalandırılması, mağdurlarının mağduriyetlerini bir ölçüde de olsa giderecek siyasal ve hukuksal nitelikli kararların alınması için çaba sarfedilmiştir. Azerbaycan`da ve yurtdışında düzenlenen resmi etkinlikler, BM'nin bazı ülkelerdeki temsilcilikleri önünde düzenlenen gösteriler, çeşitli ülkelerdeki öğrenci derneklerince düzenlenen yabancı ülkelerin kamuoylarını ve yetkililerini bilgilendirme girişimleri bunların arasında yer almaktadır. Son yıllarda ise etkinliklerin koordinasyonu ve belgelerle daha çok desteklenmesi süreci dikkat çekmektedir. Faaliyetler özellikle, Leyla Aliyeva'nın Genel Koordinatörlüğünü yürüttüğü İslam Konferansı Gençlik Forumu inisiyatifiyle geliştirilen "Hocalı İçin Adalet" uluslararası bilgilendirme kampanyası çerçevesinde daha da hızlanmıştır. Bu kampanyanın hedefi daha önceki metodları kullanmaktan ziyade farklı metodolojiyle dünya kamoyuna gerçekleri anlatmaktır.

Uluslararası boyutlarda sorunu tanıtmaya ve kabul ettirme girişimlerinin en önemlilerinden birisi 2007 yılında İKÖ Dışişleri bakanları toplantısında yaşanmıştır. Bu toplantıda İslam Konferansı Gençlik Forumu Diyalog ve İşbirliği Örgütü'nün teklifi ile "Müslüman toplumlara karşı 20. yüzyılda

işlenmiş insan hakları ihlalleri ve trajedileri ortak anma günü" düzenleyerek "Hocalı için Adalet" kampanyasını 2010 yılında tüm Müslüman ülkelerinde anma kararı alınmıştır. Aynı karar daha sonra İKÖ Kültür, Eğitim Bakanlıkları ve İKÖ Parlemlerler Asemblesi tarafından ayrı ayrı kabul edilerek, uygulamasına karar verilmiştir.

30'dan fazla ülkede "Hocalı için Adalet" kampanyası kapsamında faaliyetler organize edilerek dünya liderlerine yönlendirilen çağrıya uluslararası kamuoyunun dikkat çekebilmektedir. Toplanan imzalar ABD Başkına'na, Kongreye, Avrupa Birliği'ne ve Avrupa Parlamentosu'na, Avrupa Birliği Genel Sekreterine ve Parlamento Birliği ile eş zamanlarda devlet başkanlarına gönderilecektir. Bu çerçevede yürütülen faaliyetler siyasal alanla sınırlı kalmamaktadır. Kampanya çerçevesinde toplumsal boyutlarda çalışmalar yapmaktadır. Sokak gösterileri, sergiler, yarışmalar, kitaplar ve klipler hazırlanarak topluma basit dille, yaşanan vahşetin anlatılması, HOCALI SOYKIRIMI'nın 20. yüzyılda yaşanan en büyük katliamlardan birisi olduğunun kabul ettirilmesi ve kınanmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Tüm bunlar önemli ve olumlu olmakla beraber bazıları artık bilinen ama bazıları da yeni olan aşağıdaki hususların da gözönünde bulundurulmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

Soykırımın Tanınması

HOCALI SOYKIRIMI'na yönelik faaliyetlerin mutlaka belirli bir sistematikliğe sahip olması gerekmektedir. Faaliyetlerin içe ve dışa dönük iki önemli boyutu olmalıdır. Bu iki boyutun önemli içerik, süre ve taktik farklılıklarına sahip olması mümkündür.

HOCALI SOYKIRIMI'na ilişkin faaliyetlerin son hedefi yukarıda da ifade edildiği üzere HOCALI SOYKIRIMI'nın tanınması, suçluların cezalandırılması, mağdurların mağduriyetlerinin belirli ölçüde de olsa giderilmesi yoluyla adaletin yerini bulmasıdır. Onun için "HOCALI için adalet" sloganı önemli bir slogan ve sonuna kadar devam ettirilmesi yararlı olacaktır.

Niteliği gereği HOCALI SOYKIRIMI'na ilişkin çalışmalara gönüllü katılım tabii ki daha büyük yoğunluk arzedecektir. Fakat konunun önemi ve karşı tarafın olanak ve çabaları dikkate alınarak sürece profesyonel yaklaşım çok önemlidir. Çalışmalar sırasında reklam, propaganda, halkla ilişkiler, enformasyon, lobicilik ve diğer tanıtım araçlarından profesyonelce yararlanma şarttır. Siyasal, hukuksal, ekonomik, kültürel, eğitimsel, askeri ve diğer boyutlara sahip olması gereken süreç için stratejik planlama ve stratejik yönetim modeline sahip iyi örgütlenme şarttır. Faaliyetlerin koordinasyonu, tam aynı çatı olmasa bile belirli çalışmaların ortak hedef, olanaklardan ortak yararlanma şeklinde gerçekleştirilmesi önemlidir. Sistemik bütünlük, hedef ortaklığı, söylem bütünlüğü, hedef kitlenin özellikleri dikkate alınarak benzer ya da tamamlayıcı nitelikli eylem ve sloganlar önemlidir.

Süreçte mesaj bütünlüğüne dikkat edilmelidir. Bu konuda günümüze kadarki aşamada gözlenen eksiklikler giderilmeli, farklı etkinliklerde ortak ya da en azından birbirini tamamlayan mesajlar verilmelidir.

Azerbaycan diaspora kuruluşları arasındaki rekabetin HOCALI SOYKIRIMI konusundaki çalışmalara zarar vermemesine dikkat edilmelidir. Benzer şekilde HOCALI SOYKIRIMI konusundaki çalışmaların Azerbaycan'ın iç politik hesaplaşmalarının dışında tutulması da kesinlikle dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bu tür çalışmalar iç politikada olumlu ya da olumsuz anlamda prooaganda malzemesi olarak kullanılmamalıdır.

Birbiri ile çelişkili gibi görünse de aslında teknik açıdan farklı olan bu iki hususa da dikkat edilmelidir. HOCALI SOYKIRIMI'na yönelik faaliyetler bir ulusa ya da bir dine karşı değildir. Sadece bu soykırımı gerçekleştiren acımasız suçlulara yöneliktir. Kampanyalar yürütülürken bu hususlara dikkat edilmelidir. Diğer yandan HOCALI SOYKIRIMI insanlık suçu ve tabii ki, dini ve etnik bağ dikkate alınmadan da herkesin bu konudaki adaletin yerini bulması için desteği önemlidir. Ama doğal bağları dikkate alınarak, Türk ve Müslüman nüfusa sahip ülkelerin ve yurtdışındaki Türk kökenli ve Müslüman kitlelerin –diasporanın desteğinden özel olarak yararlanılmalıdır.

Önyargı ya da tepki oluşturacak, yerli-yersiz, “kan ve gözyaşı ticareti” görüntüsü oluşturacak faaliyetlerden özenle kaçınılması gerekir. Çeşitli ülkelerde önemli konumlarda bulunan kişilerden ve kurumlardan gerekli-gereksiz ve aşırı şekilde bu doğrultuda yararlanmak suretiyle onların saygınlığına ve konumlarına zarar vermekten kaçınılmalıdır. Bu tür adımlar uzun vadede bu kişilerin olası faydalarından mahrum kalmak anlamına da gelmektedir.

Önemli hususlardan birisi de karşı tanıtma faaliyetlerini etkisizleştirmek ve sürece ilişkin olası olumsuzluklara hazırlıklı olmaktır. Bu nedenle acil karar merkezinin mevcut olması, buraya nitelikli kişilerin celbedilmesi, gerektiğinde hızlı stratejik kararlar alınabilmesi çok önemlidir.

Süreç boyunca sadece gerçek deliller üzerinden hareket etmek, süreçte başarılı olma adına abartılardan özenle kaçınmak gerekir. Çünkü **amaç adaletin tecellisidir**. Bu tür yanlış adımlar iyiniyetten kaynaklanmış olsa bile, sürecin sulandırılmasına ve karşı faaliyetler için koz oluşturulmasına neden olabilir.

Çalışmaların içerik ve nitelik itibarıyla farklılık göstermesi olumlu olur. Bu bağlamda sırf HOCALI SOYKIRIMI’ni işleyen; ana konusu HOCALI SOYKIRIMI olan, ama diğer konuları da ele alan; eşit konularından birisi HOCALI SOYKIRIMI olan; ana konusu tam farklı bir konu olan, ama uygun yerde HOCALI SOYKIRIMI’nın gerçeklerini de anlatan eserler (siyasal, hukuksal, ekonomik, askeri, kültürel, eğitimsel ve s.) ortaya konmalıdır.

Faaliyetlerin 20-26 Şubat arası ile sınırlı tutulmaması, yılın geneline yayılması, ama en azından 1 Şubat – 1 Mayıs (belirli aşamada 31 mart olayları da eklenerek) arasının yoğun dönem olarak gerçekleştirilmesi stratejik açıdan önemlidir.

***Kafkasya Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Merkezi QAFSAM**